

Földi József

ÁROKSZÁLLÁSRÓL, MINT KVÁZI KISTÉRSÉGI KÖZPONTRÓL

Fekvés. Természeti adottságok

Jászárokszállás földrajzi fekvése, elhelyezkedése rendkívül szerencsés, ugyanakkor a település eddigi története során több alkalommal nem tudta ezt a kedvező adottságot kihasználni, hanem épp ellenkezőleg, hátrányba került.

A tengerszint feletti magasság: 106 méter, a központban 102 méter. Jellegzetes alföldi táj, de ott van a háttérben ragyogó „díszletünk”, a Mátra. A határ látszólag sík, alföldi terület, amelynek tengerszint feletti magassága északról délre, valamint nyugatról keletre fokozatosan csökken. Talajának 60 %-a közepesen kötött, 40 %-a erősen kötött.

Jászárokszállás éghajlatát tekintve általában beleillik az Alföld éghajlatába, de meghatározó szerepet játszik a Mátra hegység közelsége. Erős kilengéseket mutató, kontinentális klíma jellemzi (csapadék-szegénység, özvízszerű esőzések váltogatják egymást).

Az éves középhőmérséklet kedvezőnek mondható, nagy azonban az éves hőingadozás, sőt egyes hónapokban is nagy kilengések mutatkoznak.

Jászárokszállás földrajzi fekvése, elhelyezkedése azért is rendkívül szerencsés, mert az ország középső részén fekszik. Vannak élővizei, illetve részben csak voltak, mert a Gyöngyös-patakot – árvízvédelmi okokra hivatkozva – halálra ítélték. A településnek nagy kiterjedésű határa van. Földje alkalmas szántóföldnek és legeltetésre egyaránt. Közvetlen közelében nincs nagyobb település, viszont két jelentős város: Gyöngyös és Jászberény között található, éppen félúton. Ugyanakkor pont ez utóbbi a hátránya is, mert mindkét város 18 km-re van, és ez a nem túl nagy távolság éppen elég ahhoz, hogy korlátozza Árokszállás nagyobb fejlődésének lehetőségeit.

Árokszállás vélhetően földrajzi helyzetének, földrajzi adottságainak, fekvésének köszönheti, hogy nem semmisült meg, mint oly sok más település. A Mátra közelsége, illetve az onnan Árokszállásig lehúzódtott őserdő, valamint a mocsaras, lápos, nádas vidék tette lehetővé a mongol, a tatár, a török előli menekülést.

Történelmi adottságok

Árokszállás első ismert és elismert okleveles említése 1356-ból való. (Szerintem egy 1302. évi oklevél is Árokszállást említi Árok névalakban.) Ezt a dátumot azonban nem tekinthetjük olyan mérföldkönek, mintha ekkor kezdődött volna az emberi élet ezen a területen. Minden jel arra utal, hogy ezen a vízben bővelkedő területen sok-sok ezer év óta él és munkálkodik az ember. Jelenlegi ismereteink alapján vélelmezhető, hogy a ma Jászárokszállásnak nevezett település nagyobb területen fekszik, mint amekkorát valaha is egybefüggő lakott területként birtokba vett. A település határa a XVIII. és a XIX. században többszöröse volt a mainak, mivel akkor még ide tartozott a már több alkalommal önálló életet élő Ágó, valamint Szentandrás és Kerekegyháza fele is. Ugyanakkor az is tény, hogy a jelenlegi árokszállási határ már közel kétezer éve számos településnek nyújtott megélhetést. Szerencsémre a 90-es években módom volt Kertész Róberttel és a szolnoki Damjanich János múzeum más munkatársaival egyetemben határjáráson, régészeti határszemenlén részt venni. Árokszállás határa gyakorlatilag szinte teljes egészében egy összefüggő régészeti lelőhelyet képez. Azt már korábban is tudtam, hogy folyamatosan találnak kőbaltákat, nyílhegyeket, korongokat, cserepeket stb. az árokszállási határban, sőt gyerekkoromban mi is megtapasztaltuk, hogy például az ún. Kopasz domb hemzseg a rozsdás fegyvermaradványoktól, cserepdaraboktól. Ezen a bizonyos régészeti bejáráson azonban kiderült, hogy Árokszállás határában szinte egymást érték a jelenleg szarmatának nevezett telepek. De ne menjünk vissza most olyan mélyen az időben. Ha valaki Árokszállásról Jászberénybe autózik, buszozik, kerékpározik stb. a mintegy 18-km-es út megtétele alatt egyetlen településsel sem találkozik. Nyilvánvaló, hogy a török idők előtt legalább 4-5 falu volt a két nagy jász település között.

Árokszállás közigazgatási helyzete

Jászárokszállás Jász-Nagykun-Szolnok megyében, Heves megyébe beékelve fekszik. Mint említettem, nagyjából egyenlő távolságra van Gyöngyöstől és Jászberénytől. Ez a tény évszázadok óta döntő befolyással van a település életére. A történelmi események hol Gyöngyös, hol pedig inkább Jászberény vonzásába kényszerítik. Az utóbbi évtizedekben az az érdekes helyzet állt elő, hogy Árokszállás Gyöngyös és Jászberény vonzáskörzetébe egyaránt beletartozik. Miközben két különböző megyéhez tartozó, és ma már nálánál lényegesen nagyobb és fejlettebb város vonzásában él, saját maga is egy természetes kistérség quasi központja. Árokszállás vonzáskörzetébe tartozik ugyanis jelenleg egyedüli

megyebeliként Jászágó, a többi település, mint Vámosgyörk, Visznek, Tarnaörs, Erk, Zaránk Heves megyei települések. Kisebb vonzással, de Jászdózsa, Adács, Atkár, Csány, Nagyfüged is Árokszállás agglomerációjába tartozik, azzal a megjegyzéssel, hogy ezek a települések más, nagyobb kistérségi központokkal lényegesen szorosabb kapcsolatban állnak, mint velünk. Árokszállás helyzetéről így írtak 1939-ben a helyi újságban: „Jászberény után a Jászság legnagyobb helysége. Azonban földrajzi fekvése folytán annyira be van ékelve Heves vármegyébe, hogy mintegy 260°-nyi szögben délnyugattól kezdve északon át egész délkeleti határáig Heves vármegye határolja. E szerencsétlen geográfiai helyzetéből folyik, hogy 15000 főnyi lakossága dacára járási székhelyet nem alkot. Kőútjai – a gyöngyösit kivéve – Heves vármegye belső területeire nincsenek, s így meg van bénítva ipara, kereskedelme. Holott helyes vármegyei és járási közigazgatási beosztás mellett Árokszállásnak a Csörsz árok közepén a legnagyobb gazdasági, ipari és kereskedelmi gócpontnak kellene lenni, s mint „életterülethez” idetartoznának a hevesvármegyei Csány, Vámosgyörk, Adács, Nagyfüged, Zaránk, Visznek, Tarnaörs és Erk községek. E hevesvármegyei s a jász Dózsa községekből Árokszállás székhellyel egy ideális közigazgatási járást lehetne kialakítani szolgabíróssággal, járásbíróssággal és adóhivatallal, mely hivatalok maguk után vonnák községünk kulturális, gazdasági, ipari, kereskedelmi és szociális fellendülését!”

Mint említettem, ugyanaz volt az előny, mint a hátrány: ragyogó földrajzi helyzet, fekvés, de a megyehatárok, illetve a Jászkun kerület határai hátrányba sodorták a települést, mert Árokszállás a Jászság, majd a későbbi „Muszáj” vármegye, Jász-Nagykun-Szolnok, majd Szolnok, majd újra Jász-Nagykun-Szolnok északkeleti csücskébe került, beékelődve Heves megye testébe. Határos „élő” jász település mindössze Jászdózsa és Jászágó. Ágóval sem régóta köti össze Árokszállást kövesút, műút, Jászdózsaival pedig a mai napig nincs közvetlen összeköttetés, pedig a jelenlegi 12-es út helyett mindössze 6 km-re, azaz a felére lenne csökkenthető a távolság. Még szerencse, hogy a vasút, a Jászvonat – egyelőre – összeköti a két jász települést, de az utóbbi évtizedek gazdaságpolitikájának következményeként egyre kevesebben veszik igénybe. Valaha, a két világháború között, rendkívül szoros kapcsolatban volt Árokszállás és Dósa, szinte testvértelepülésként tartották egymást számon.

Árokszállásra nézve az is kedvezőtlen, hogy a – nem kis erőfeszítések árán megszerzett – Szentandrás pusztából kifejlődött Jászszentandrással gyakorlatilag nincs kapcsolata az anyaközségnek. Pedig a XIX. század nagy részében Árokszálláson keresztelték, adták össze a szentandrásiakat. Ez egyrészt Árokszállás hibája, mert az önállósodást

követően talán sértődésből, talán nemtörődömségből, nem is törekedett a korábbi – nagyon szoros – kapcsolat fenntartására, másrészt a szentandrásiak szerették volna, szeretnék elfelejteni, hogy az ő községük tulajdonképpen Árokszállás szülötte. Az ágóiak a mai napig is hazajönnek Árokszállásra, igaz 6 km-rel közelebb vannak, mint Szentandrás, és nincs közöttük más település. Nem beszélve arról, hogy a megyehatárt sem kell kétszer átlépni, nem mintha ez önmagában valaha is gondot jelentett volna, eltekintve a dohány csempészettől, melynek felszámolása jelentette a végső elszakadást mind Árokszállástól, mind Ágótól a szentandrásiak számára. A tanyarendszer felszámolásáig azonban, ha községi szinten nem is, de a családok még tartották a rokonságot, ápolták a kapcsolatokat. Drága jó apám is a szentandrás gazdáktól vette a bekecsnek való birgebőröket.

Árokszállás részéről elhibázott lépés volt 1885-ben lemondani a városi rangról. A közhiedelem szerint ezzel az adó csökkentése volt a cél, de valójában politikai villongás volt a visszalépés oka. Ez a lépés hosszú időre meghatározta, lényegesen lelassította Árokszállás fejlődését.

Fodor Ferenc is felfigyelt arra a körülményre, hogy Árokszállás a XVIII. században már kifejezetten városias jellegű település volt. A jász települések közül itt fejlődött ki legjobban a nagy állattartás, nyilván ez alapozta meg Árokszállás virágzását. Ágó és Szentandrás, valamint Kerekegyháza megszerzésével óriási határra tett szert, ami lehetővé tette – különösen a puszták kihasználásával – a nagy állattartás fellendülését, s ezáltal az anyagi jólét megalapozását. Nem véletlen, hogy a mai napig is itt van a legtöbb Tózsér, Tósér nevű család.

Fodor 1942-ben igen éles szemmel vette észre a lappangó problémát: „Árokszállás félszázad előtt letette városi rangját, város voltát pedig a körülötte rohanó élet szüntette meg. Kiesett a városiasodás útjából. Valamikor forgalmas helyen feküdt, a pesti-egri út szaladt el a város végén. Ez az út most már messze északra kerüli el Árokszállást. A nyolcvanas években megkapta ugyan vasútját, de ez a helyi érdekű nem sokat lendített rajta. Árokszállás ma kevés nyomát mutatja a városias fejlődésnek. Az, hogy tíz artézi kútja, villanyvilágítása, 1921 óta polgári iskolája van, a jászok régi kultúrképességének bizonyítéka, de a lakosság foglalkoztatása döntő mértékben ma is a földhöz van kötve. Városiasodás nyomai csupán a főutcán ismerhetők fel. Itt van egy-két emeletes ház, itt van a hősök emléke, s itt vannak olyan házak is, amelyek az utca tengelyével párhuzamosan vannak építve. A beépítés még nem tömör, hanem csak nagyon hézagos. Itt van a község háza szép régi stílusú épülete, vendégfogadó, néhány jelentősebb boltja is. A főútra könyököl ki a szép, barokk stílusú nagytemplom, amely magasan uralkodik az egész vidéken.” (Fodor Ferenc: A Jászság életrajza,

410. oldal) (Meg kell jegyezni, hogy Fodor tévedett a vasutunkat illetően, hiszen az csak 1909-ban született.)

Komoly változást jelentett volna, ha az 1938. évi kezdeményezést siker koronázza. Ekkor megyei jogú várossá szeretett volna a település átalakulni, vagy létrehozni egy Jász-Mátravidéki új vármegyét – Jászberény székhellyel. Heves megye állítólag átadta volna Csány, Vámosgyörk, Adács, Visznek, Tarnaörs, Erk, Zaránk és Nagyfüged községeket – Abádszalók, Tiszaderzs és Tiszaszentimre települések fejében. Ezzel, Árokszállás székhellyel egy ideális Csörsz-árki járást lehetett volna szervezni. Mindkét változatnál szolgabíró, járásbíró és adóhivatal működött volna Árokszálláson. Sajnos az ésszerű és számunkra kedvező elképzelések megvalósításának nem kedvezett az események későbbi alakulása, pedig előrehaladott tárgyalások voltak ezekben a kérdésekben.

A korábbi, közel 15 ezer főt számláló lakosság 1980-ra 9.5 ezerre olvadt, 2009-ben pedig már csak 8,2 ezer Árokszállás lakójának száma. A környező, vonzáskörzetként már most is számításba vehető, illetve a szükséges infrastrukturális és egyéb feltételek megvalósítása esetén bevonható települések lakossága mintegy 16 ezer fő, azaz Árokszállás lakosságának kétszerese! A 10 településből 7-tel közvetlenül határos Jászárokszállás, amely Nagyfügeddel az adácsi határon, Erkkal és Zaránkkal pedig a tarnaörsi határon keresztül szomszédos.

Ügyintézésre hosszú ideig főleg Jászberénybe kellett az árokszállási embernek elmennie. Ide szekéren vagy gyalog lehetett eljutni, ami oda-vissza szinte egész napos elfoglaltságot jelentett. Jött azonban az 1876. évi közigazgatási átszervezés, amit én „jász Trianonnak” neveztem el, mert ekkor nemcsak Árokszállás, de az egész Jászság, és főleg Jászberény veszített rengeteget. Tudomásul kellett azonban venni a „Muszaj vármegyét”. Árokszállás viszont további presztízs, erkölcsi és anyagi veszteséget szenvedett azzal, hogy hiába igyekezett, nem sikerült kiharcolnia, hogy járási székhely legyen. A jóval kisebb Jákóhalma is megelőzte Árokszállást ezen a téren, mert jó ideig járási székhelyként funkcionált, s Árokszállás is ide tartozott. Árokszállás ellen szerintem az egyetlen komoly érv csak az lehetett, hogy a Jászság északkeleti csücskében fekszik. Éppen ez a fekvés indokolja viszont kistérségi szerepét, mert csupa kisebb jelentőségű település veszi körül. Az Európai Unióba történt belépéssel úgy tűnt, kedvező változás állhat be a kisközponti szerepét illetően, de újra csalódás következett, és ismét az egész Jászság kárára. A nagyrégióba történő besorolásnál ugyanúgy megszülettek az ésszerű és kellő indokokkal alátámasztott elképzelések, javaslatok, melyek alapvetően a Jászság Duna–Tisza közti központi fekvéséből indultak ki, mint akkor, amikor a Jász megye tervét vázolták az illetékes döntéshozóknak. Sajnos a XIX. században, és most a XXI.

században is ugyanúgy fittyet hánytak minden ésszerű rendezés megvalósításának, és teljesen érthetetlen módon az Észak Alföldi régióba sorolták be a Jászságot.

A Jászságon belül – fekvésénél fogva – elsősorban Árokszállásnak lett volna elemi érdeke az Eger székhelyű Észak-Magyarország régióba történő besorolás. Azon belül természetesen a gyöngyösi régióba lett volna jó Árokszállásnak tartozni, nem pedig a hevesibe. Szomszédos – Heves-megyei – településeink közül egyébként Visznek a gyöngyösi, Erk és Zaránk pedig a hevesi régióba tartozik. Ami viszont pozitívum, az az, hogy Jászárokszállás Jászdózsza és Jászágó vonatkozásában az építésügy és a gyámügy területén közigazgatási jogokat kapott.

Utak

Korábban jelentős, országos út haladt el Árokszállás szélén, a Buda–Eger–Kassa országút. Ennek persze hátrányai is voltak, mivel egyben hadiútnak is használták, márpedig a seregek vonulása általában nagy károkat szokott volt okozni az utak menti falvakban, városokban. Később már inkább az előnyök érvényesültek, mivel itt létesült a postaállomás, és az itt lévő ún. Külső Fogadó is kedvelt pihenőhely volt a fáradt utasoknak. Igaz, a betyárok is törzsvendégnek számítottak. Itt váltott lovat 1712-ben – útban Törökországból hazafelé – XII. Károly svéd király is, aminek emlékét semmiféle tábla nem jelzi, sőt még az épület műemlék jellegéről sincs tábla a falán, pedig több száz éves épületről van szó, s ilyenekben nem bővelkedik Árokszállás. Még ezt az épületet is hagyták volna Szentendrére elvinni, ha Faragó Jánosné, Anci néniével együtt ez ellen nem tiltakozunk. Itt jegyzem meg, hogy a határban van egy több száz éves kápolnánk, de azon sincs műemléket jelző tábla. Szerencsére a templomunk, a barokk Szentháromság templom az ország legszebb egyházi épületei közé tartozik, annak ellenére, hogy Árokszállásnak nem engedték meg Egerben, hogy kéttornyú templomot építsen, holott Jászapátnak ezt minden további nélkül engedélyezték.

Idővel azonban a főutak is tőlünk északabbra tolódtak, elhagyták Árokszállást, ami a további fejlődés szempontjából hátrányosnak bizonyult. A jelentős utak tehát elkerülik Árokszállást, de legalább ekkora baj, hogy jó néhány szomszédos településre, más település érintése, vagy jelentős kerülő nélkül csak – esős időben járhatatlan – földutak vezetnek. Mennyivel élénkebb lehetne Árokszállás kereskedelme, vállalkozóinak munkalehetősége, ha Jászdózsa, Csányra, Adácsra, Karácsondra, Nagyfügedre, Tarnaörsre közvetlenül műúton lehetne eljutni. Hosszú-hosszú évtizedek óta téma a közvetlenül csak földúton megközelíthető szomszédos települések (Adács,

Csány, Tarnaörs, Jászdózsa, de még Karácsond és Nagyfüged is ide sorolható) szilárd burkolatú úton történő elérésének megvalósítása. Jelenleg az adácsi földút kiváltása tűnik belátható időn belül megvalósíthatónak.

Vasút

A mi jászvonatunk (vicinálisunk) 1909-ben indult útjára. Gyerekkoromban azonban számtalanszor hallottam, hogy a jászparaszatok miatt nem lett Árokszálláson keresztül vasúti fővonal. Hasonló szellemben írnak a Jászárokszállás és Vidéke 1909. augusztus elsejei számában: „Vasút! Régi árokszállási öregek, akik a hatvan-miskolci vasútvonalat Vámosgyörknek engedték át, tekintetek le csillagokkal kicifrázott hazátokból, s nézzétek, ma már van vasútja Jászárokszállásnak! Azt a megbocsáthatatlan bünt, amelyet a vámosgyörki állomás átengedésével ivadékaitok ellenében elkövettetek – éppen azok igyekeztek némileg jóvátenni, akiknek korlátozott gondolkodásokkal kárt okoztatok. Mi volna ma Jászárokszállás, ha ti öreg vaskalaposok, nem lettetek volna halálos ellenségei a haladásnak? Mennyivel könnyebb megélhetést találnának földhöz ragadt unokáitok egy pezsgő életű, forgalmas, modern városban. Ti csak magatokkal törődtek. Akinek ma száz holdja van, s híres nevezetes első hangadó, öt gyermekének már csak husz-husz holdja jut, s ha ezeknek megint öt felé oszlik a hagyatéka, a négy hold mellett az unoka már kubikolhat is. Évekig húzódozó előzetes tanácskozások után 1901. január hó 29-én szavazta meg a község képviselőtestülete a vasút építésére felajánlott kétszázezer koronát... Harminchat képviselő szavazta meg e vasutat. Ellene hét képviselő szavazott.” Szántó László, árokszállási honismeretes, versfaragó így ír az 1990-es években visszaemlékezéseiben: „Sokszor elátkoztam Vámosgyörköt. De lehet, hogy szeretett őseinket, akik vasvillával kergették ki a határból a vasútépítőket. Így lett Vámosgyörk vasúti csomópont. Ezért kellett nekünk annyit hazagyalogolni Vámosgyörkről Árokszállásra.” Olyan vélekedéssel is találkoztam, hogy a vasút ellen néhány árokszállási gazdát visontai Kovács László lázított fel.

Kutatásaim során azonban meggyőződtem, hogy a helyzet ennél bonyolultabb a vasút körül. Ugyanis állítólag Gyöngyös is magának akarta volna a vasúti csomópontot, de a györki földesúr, Visontai Kovács László, Mikszáth és Tisza kártyapartnere „kilobbizta”, hogy ne Gyöngyös, hanem Györk legyen a vasúti főhely, mert így csak a györki dombot kell átvágni. Akárhogy is volt, a lényeg az, hogy Árokszállás nem lett vasúti csomópont, és állandó veszélyben van az éppen százéves jász vasútja is, holott a vasúti szállítás elvileg sokkal gazdaságosabb, mint a közúti, nem beszélve arról, hogy a környezetet is kevésbé károsítja.

Termálvíz

Árokszállás egyik kincse a termálvíz. Ha ez az adottság Svédországban lenne, azt hiszem az egész település évtizedek óta élvezné annak minden előnyét. Sajnos nem sikerült a termálvizet gyógyvízzé nyilvánítani, pedig az – a javából. Ezt saját tapasztalatomból tudom. Történt, hogy a nyolcvanas években előjegyeztek Pesten műtétre. Szeptemberben egy fájdalmas ízületi csomót kellett volna sebészeti beavatkozással eltávolítani. A műtét előtti nyáron kétszer két hétig voltam szabadságon a családommal, és minden nap kint voltunk az árokszállási strandon. A második két hét után megyünk otthonról haza, és közben a vonaton, talán Hatvan előtt, ránéztem a kezemre, és örömmel konstatáltam, hogy eltűnt a csomó!

Helyi vezetési és döntési hiba volt a 60-as évek végén a strandfürdő helyét lakott terület közvetlen közelében kijelölni. A hibát tovább fokozták az akkori vezetők azzal, hogy a strand közelében meglévő, még szabad területeket felparcellázták, és kiosztották az üdülőtelleket igénylők között. Ezekkel a rövidlátó intézkedésekkel lehetetlenné tették a fürdő expanzív fejlesztését.

Mivel a város jelentős termálvíz készlettel rendelkezik, a gyógyturizmus és idegenforgalom az egyik legszámottevőbb fejlődéssel és fejlesztéssel bíró tevékenységgé válhat, még az elhibázott strandfürdő telepítés ellenére is. Több mint 500 üdülő, hétvégi ház épült a város délkeleti részén, a strandfürdő közelségében. Itt van az országos híró Csörsz árok jelentős szakasza, de ennek idegenforgalmi előnyeit egyáltalán nem tudta – reméljük csak egyelőre – a város kihasználni.

Infrastruktúra, ellátások

A város csatornázása, szennyvízelvezetése megoldott, villany, gáz, telefon, kábeltévé rendelkezésre áll. Az utóbbi néhány évben 36 km belterületi út épült, illetve került felújításra. Végre kerékpárúttal is rendelkezik a város: 1,6 km hosszúságú kerékpárút készült el a központ és az Ipari park között. A közeljövőben várható további 2 km kerékpárút megépítése a város másik főutcáján. A járdákat illetően nem ilyen jó a helyzet. Forgalmas főutcák egyes szakaszain egyáltalán nincs járda, vagy ha van is, rendkívül rossz állapotban. Több jelentős utcában csak az egyik oldalon van járda. A vasúthoz és a gimnáziumhoz vezető utca nemrég új járdát kapott, de ezen a téren nagyon elmaradott a város.

Az oktatás, az egészségügy (már újra van mentőállomás is a településen), a szociális ellátás és általában az infrastruktúra területén megfelelő adottságokkal, feltételekkel rendelkezik Árokszállás, mint quasi kistérségi központ. (Kistérségi központ helyett a város és vonzáskörzete meghatározást is használhatjuk Árokszállás esetében, mivel vonzáskörzetében nincs másik város.) Van középiskolája (Deák Ferenc Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola), ahová nagyon sokan járnak a környékbeli településekről is. Az intézményt 1967-ben alapították. Jelenleg 212 tanulója van az egyébként 280 férőhelyes középfokú oktatási intézménynek. Az addig csak gimnáziumként funkcionáló középiskola 1997-től közgazdasági szakközépiskolai képzéssel bővítette profilját, kínálatát. A 2000. évtől OKJ vizsgával záruló, pénzügyi-számviteli ügyintézői végzettséget adó szakmai évfolyamot is indítottak. Patinás oktatási intézmény a Széchenyi István Általános Iskola, Óvoda és Zeneiskola. Korábban 4 általános iskolája és 4 tanyasi iskolája is volt a településnek. Ez utóbbiakat a tanyavilág elpusztításával lebontották, kivéve az önállósult Ágó iskoláját. Gazdaságossági, költséghatékonysági megfontolásból ma már egy intézmény keretében, de több épületben történik az általános iskolai képzés. Az általános iskolai férőhelyek száma 640, a tanulók jelenlegi tényleges létszáma 580. A jászárokszállási zeneoktatás több mint 45 éves múltra tekint vissza. Mivel azóta ugrásszerűen megnőtt az érdeklődés a zenetanulás iránt, a tanulólétszámot 100-120 főben maximálták. A jelenlegi létszám: 102 tanuló. A környező településekről is vannak bejáró gyermekek, Jászdózsán pedig Árokszállásról kijáró tanárokkal folyik a zeneoktatás hegedű, zongora és szolfézs szakokon. A város jelenleg három óvodával rendelkezik. Az óvodák további optimális elhelyezése folyamatban van. Az államosított házak helyett kifejezetten iskola céljára épült – szabad kapacitással rendelkező – létesítményekben helyezik el az óvodákat. Az óvodai férőhelyek száma 280, jelenleg 263 az óvodások létszáma. A városban egy 20-25 férőhelyes bölcsőde is üzemel, amelynek kihasználtsága 100 %-os.

Az oktatással kapcsolatban meg kell említeni a Népfőiskola szerepét. A társaság folyamatosan szervez jeles előadókkal szín-vonalas előadásokat a legkülönbözőbb témakörökben. A rendezvények nem zártkörűek, azokon részt vehet.

Árokszálláson jelenleg 5 orvos, köztük egy gyermekorvos, valamint 3 fogorvos látja el a betegeket. Fekvőbeteg ellátás Gyöngyösön és Jászberényben van legközelebb. Szolnok, Hatvan és Budapest már nehezebben elérhető. Ambuláns kezelésekre is ebbe a két városba, Jászberénybe és Gyöngyösre járnak általában az árokszállásiak. Két gyógyszertára is van a településnek. Évtizedek óta működik az Idősek Klubja, 2003-ban pedig megnyílt az Idősek Otthona, a 28 férőhelyes

Apartman Ház. Segíti az időseket a Családsegítő Szolgálat, működik a házi szociális ellátás. A segélyezettek száma 180-200 fő. Az Út a munkához program keretében jelenleg 33 fő végez területrendezési munkálatokat.

Civil szervezetek

A több mint harminc civil szervezet létrejötte és működése Árokszállás lakosságának aktivitását, önszerveződési képességét támasztja alá. A bejegyzett civil szervezetek száma 31, de a ténylegesen működők száma ennél magasabb. Az egyik legnagyobb és legaktívabb civil szervezet a Nyugdíjas Érdekképviseleti és Érdekvédelmi Egyesület. A nyugdíjasok száma mintegy 2.800 fő a településen. Az egyesület tagsága 500 főre tehető. Ennél is többen vannak azonban a Mozgássérültek Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Egyesülete Jászárokszállás Városi Csoportjában. Huszonöt körzetre osztották a települést, és minden körzetnek van gazdája, aki tarja a kapcsolatot az egyesület tagjaival, mert ebben a körben értelemszerűen másként kell az aktivitást elképzelni. A Cukorbeteg Klubja és a Vöröskereszt Városi Szervezete működésének felbecsülhetetlen jelentősége van a lakosság számára. A kulturált környezet és városkép kialakításában nagy szerepe van a Kertbarát Körnek, és nem utolsó sorban a Flóra Virágkedvelők Egyesületének. A Gazdakör és az Ipartestület egyaránt jelentős tényezője és részben alakítója is a város életének. A hagyományápolást és az elszármazottakkal való kapcsolattartást az 1986. november 1-én megalakult Árokszállásiak Baráti Köre vállalta magára. Rendkívül örvendetes és a lakosság aktivitását, élni akarását, a város életében való részvételét mutatja a több mint 30 civil szervezet létrejötte és működése. A magam részéről azt azonban sajnálatosnak tartom, hogy a mai napig nem sikerült létrehozni egy – Jászberény városához hasonló működésű – városvédő- és szépítő egyesületet.

Kultúra, szórakozás

A város kulturális életének két legfontosabb bázisa a Petőfi Művelődési Ház és a Városi Könyvtár. Ez a két intézmény rendszeresen önálló programokkal várja a lakosságot és az idelátogatókat, és számos civil szervezet részére biztosítanak színvonalas kereteket rendezvényeik megtartásához. A rendezvényeken, ideértve a városi és nemzeti ünnepeket is, az idősebb korosztály vesz részt nagyobb arányban. Az oktatási intézmények és a Népfőiskola is meghatározó szerepet játszanak, illetve játszik a város kulturális életében. A Görbe János Színkör – kezdetben a Népfőiskola kebelén belül – feltámasztotta a nagy hagyományokkal

rendelkező felnőtt amatőr színjátszást Árokszálláson. Az iskolai színjátszók folyamatosan gondoskodnak arról, hogy az egyes városi rendezvények műsora tartalmas, színvonalas, és sokszor látványos legyen. Az ifjúság szórakozási igényeit azonban alapvetően csak a város egyik legszebb és legpatinásabb épületében, a korábbi Csörsz vezér Szálló, vagy másképpen Nagyfogadó épületében üzemelő disco elégíti ki. Sajnos jelenleg nincs igazán olyan lehetőség, amely az igényesebb szórakozásra, kulturáltabb időeltöltésre vágyó fiataloknak állna rendelkezésre. Hiányzik például egy internetes kávézó, és hiányzik az ifjúsági klubélet is a városban. Közel 20 éve azonban, 45 évi szünet után újra van – havi rendszerességgel megjelenő – újságja a városnak. Múzeuma egyelőre nincs, de van egy ún. Jász Háza, ami lényegében tájháznak felel meg. Állandó kiállító terem hiányában itt mutatják be a színjátszás jeleseinek emlékeit is (Kaszab Anna, Görbe János). Jászárokszállás több emlékművel, köztéri szoborral (Czettler-emlékoszlop, időkapu, 56-os emlékmű, II. világháborús emlékművek) is gazdagodott az utóbbi időszakban. A neves szülötteknek (Czettler Jenő, Donáth Ferenc, Jász-Faragó Sándor, Aczél József, Papp Károly, Soós Antal, Barócsi László) emléktáblákkal tisztelgetek az utódok. Egyre több és gazdagabb program járul hozzá a szabad idő eltöltéséhez. Ilyen például a már hagyományossá vált Árokszállási Nyár, és a Téli esték programsorozat, koncertek, színelőadások, vetélkedők, a birkafőző, kenyérsütő versenyek, a különböző kiállítások, a futóversenyek. Számos jeles képzőművésszel büszkélkedhet Árokszállás. Itt él a város szülötte, Tósér János szobrászművész, akinek alkotásait számos településen megtalálhatjuk. Tósér Béla, Bobák László festőművészek alkotásait ma már nem csak Árokszálláson, hanem egyre szélesebb körben is kezdik megismerni. Árokszállás az egész megyében, de lehet, hogy országosan is a legaktívabb a helytörténeti munkában. Faragó Jánosné, Nagy Lajosné, Rózsa Lászlóné, Major Lajos, Ördög Emánuel, Szántó László, Csikós Gábor és még sokan mások átmentették a jövő nemzedékek számára a régi árokszállási élet emlékeit. Munkáik ott sorakoznak a könyvtár polcain. Több művészeti ág térhódítása figyelhető meg a városban, mert énekesek, kórusok, zenészek, táncsoportok, képzőművészek, színjátszók, virágkötők, hímezők stb. a városban, sőt az országhatárokon kívül is egyre nagyobb ismertségre és elismertségre tesznek szert. Amivel nem büszkélkedhetünk, az a szépirodalom. Él ugyan néhány költő is településünkön, de igazából csak Petro László kubikos-költő, és Varga Lajos népi vallásos versei tűnnek maradandónak. Prózában viszont Gulyás Jánoson, akinek 7 prózaverse jelent meg, és a kortárs Lukács Gergely Sándoron kívül nem tudunk jelesebb írókat felmutatni. Filmszínház már nincs Árokszálláson. Bálok viszont vannak. Az Árokszállásiak Baráti Köre már több mint 10 éve felélesztette a háború előtt már hagyományossá vált Jász

Bált. A Tűzoltó Egyesület közel száz éve majd' minden évben megtartja a tradicionális Péter-Pál napi tűzoltó bált. Rendszeressé vált a középiskolai tabló bál, és újjáéledt az Iparos bál is.

Árokszálláson rendkívül népszerű a horgászat. A Pereslaposon kialakított horgászto nagyon kedvelt az itteni horgászok körében, és már nem kell feltétlenül Adácsra, Markazra és egyéb helyekre járni, ha ennek a szenvedélynek akar valaki hódolni. Hasonló a helyzet a vadászattal is, aminek szintén nagy hagyományai vannak a településen. A labdarúgás immár 99 esztendeje a legnépszerűbb sport Árokszálláson. A város csapata jelenleg a megyei I. osztályban szerepel. Az elmúlt idény végén csak az utolsó fordulóban dőlt el, és mindössze egyetlen gólon múlt, hogy nem sikerült az NB III-as indulás jogát jelentő bajnoki címet megszerezni. Mintegy 30 éve már, hogy a városi kispályás labdarúgó bajnokság igazi tömegsporttá vált Árokszálláson. Kár, hogy bitumenes és világítás nélküli pályán kell a rendkívül lelkes csapatoknak játszani. A női kézilabda is igen népszerű, csakúgy, mint az országos sikereket elért tájfutó szakosztály. Az asztalitenisz szakosztály is jelentős múlttal rendelkezik. Az önvédelmi sportok is megtalálhatók a városban, nemrég pedig lövész egyesület is alakult. A lovassport és a fogathajtás is otthonra talált a településen, amelynek bázisa a vámosgyörki út mellett található Jeddi farm.

Tűzoltóság

Árokszállás nagy kincse a közel 120 éves, országosan elismert, sőt nemzetközi sikerekkel is büszkélkedő tűzoltósága is. Az Önkéntes Tűzoltó Egyesület 1891-ben alakult. Az egyetlen olyan civil szervezet, amelyik minden háborút, forradalmat, rendszerváltást stb. átvészelt. Működési területe nemcsak magára a városra, hanem lényegében Árokszállás vonzáskörzetére is kiterjed, sőt – szükség esetén – azon túl is segítenek vész (tűzvész, árvíz stb.) esetén. A működési terület lakosainak száma: cca. 25.000 fő. A kistérségi központi szerepet tovább erősítené, ha kiépülne a településen a kiemelt védelmi központ. Erre elkészült a részletes programtervezet.

A Tűzoltó Egyesület tevékenysége kimagaslik a civil szervezetek közül, nemegyszer érdemelték ki az ország legjobb önkéntes tűzoltó egyesülete büszke címet. Decembertől köztestületi tűzoltósággá alakul, ami félig hivatásos szervezetet jelent. Ez a tűzoltóság, működjék bármilyen szervezeti keretek között, egyértelműen alkalmas arra, hogy a város és vonzáskörzetének tűzvédelme megnyugtatóan biztosítva legyen.

Egyházi és politikai élet

Jászárokszállás hívő lakosságának több mint 90 %-a római katolikus. Az egyházi ünnepek, körmenetek, búcsúk, elsőáldozások, bérmálások tömegeket mozgósítanak. Az egyházközség az egri érsekséghez tartozik évszázadok óta. Jelenleg már csak két pap van Árokszálláson, pedig ide tartozik Jászágó, Visznek és Tarnaörs is. A közelmúltban avatták fel a volt kántor házból kialakított közösségi házat. Az utóbbi években megújult a templombelső és a templom környezete is, rendezett és megszépült a temető, a nyáron pedig vadonatúj harang felszentelésére is sor került. Ma már újra több száz embert vonz a sok évtizedes megszakítás után felélesztett Nagyráki búcsú.

A város politikai élete viszonylag nyugodtnak mondható. A képviselő testületen belül vannak bizonyos ellentétek, de kétségtelen, hogy Jászárokszállás lakosságát, társadalmát nem osztja meg úgy a napi politika, mint ahogyan az az ország számos településén tapasztalható. Ez a lakosság politikából való kiábrándultságának, közömbösségének vagy bölcsességének tudható be. A városban a lakosság mintegy 10 %-át képviselő Cigány Önkormányzat is működik. A településen nagy népszerűségnek örvend a Piros Pipacsok Kulturális Egyesület, melynek elsődleges célja a cigány kultúra hagyományainak ápolása.

Közbiztonság

A település közbiztonsági helyzete kifejezetten jó volt az elmúlt évtizedekben. Az utóbbi egy-két évben azonban sokan úgy vélik, úgy érzik, hogy romlott Árokszállás közbiztonsága. Megszaporodtak a lopások, betörések, rablások. A városban jelenleg a parancsnokon kívül 8 rendőr van. Ennek a létszámnak elvileg elegendőnek kellene lenni még akkor is, ha Jászdózsa és Jászágó is hozzájuk tartozik. A rendőrség munkáját 40 fős Polgárőrség és 20 fős Bűnmegelőzési Egyesület segíti.

Gazdasági helyzet

Részben helyi, de inkább országos döntési hiba volt a már egyébként is háttérbe szorított mezőgazdaság szerepének leértékelése. Végzetes lépésnek bizonyult az élelmiszeripari feldolgozóipar felszámolása. Ez a folyamat – értelemszerűen – a gazdálkodókat is tönkretette. A rendszerváltás előtt mintegy 1400-1500 fő dolgozott a szövetkezetben és a háztájikon. Mára már 250 fő alatt van a mezőgazdaságból élők száma, ami döbbenetes, ha arra gondolunk, hogy néhány évtizede Árokszállás még alapvetően mezőgazdasági jellegű település volt.

Az elszalasztott lehetőségek között a Barátság vezeték árokszálási leágaztatásának kérdését is megemlíthetjük. A 80-as években konkrét lehetőség nyílt arra, hogy az akkori Szovjetunióból érkező gázvezeték Árokszálástól legfeljebb 3 kilométerre leágazzon. Ezt a település akkori vezetői elszalasztották, így mintegy 15 km távolságban, Nagyfügednél készült el az árokszálási leágazás.

Árokszálás jelenlegi legfőbb vonzereje a munkalehetőség. Tíz évvel ezelőtt az önkormányzat volt a legnagyobb munkáltató Árokszáláson. Az akkori 309 alkalmazottal szemben ma már csak 217 alkalmazottat foglalkoztat, aki közül a köztisztviselők száma 32. Újabban 15 cég telepedett meg, melyek 1600-1700 munkahelyet biztosítanak. A dolgozók 60-65 %-a jászárokszálási lakos, a többieket külön buszjáratok szállítják a környező településekről. Ezek a cégek – úgy tűnik – a pénzügyi-gazdasági válságot is túléltek, különösebb megrázkódtatások nélkül. Ennyi munkalehetőség egy alig nyolcezeres településen nem kis dolog. Igaz, volt olyan időszak a közelmúltban, amikor 2200-2400 körül volt az árokszálási cégekben foglalkoztatottak száma. A munkanélküliség mutatója jelenleg 6-7 %. A válság előtt 3-4 % volt a munkanélküliségi ráta. Ebből következik, hogy a munkanélküliek fele szeretne ténylegesen dolgozni... Mára már kezd kialakulni a helyi, árokszálási beszállítói vonal is, ami mintegy igazolása annak, hogy a település szülöttei, lakói igenis rendelkeznek vállalkozói vénával. Ez nem tartozik a csodák világába, hiszen Árokszáláson a XIX. században és a XX. század első felében nagyszámú kiváló kézműves, kisiparos és kereskedő állt a helyi lakosság és a környező települések rendelkezésére, és magas szinten elégtették ki az igényeket. A beszállítói vonal jóval erősebb lehetne, ha nagyobb hajlandóság mutatkozna a kisebb vállalkozások közötti összefogásra. Lehet, hogy nem tévedünk nagyot, ha az összefogás hiányát a jász mentalitásra (mindenki külön a másiknál, csak az jó, amit ő saját maga csinál) vezetjük vissza.

A helyi vállalkozók száma 480, ennek egy része, becslés szerint ötödrésze, kényszervállalkozó. Az egyéni vállalkozók 264-en vannak. Közülük legtöbben, szám szerint 109-en, a kereskedelemben működnek. Szolgáltatásokat 61 egyéni vállalkozó nyújt, 52-en pedig ipari tevékenységet folytatnak. Mindössze 32 vállalkozó dolgozik a mezőgazdaságban.

Az ipari park létrejötte lényegesen megnövelte a település kereskedelmével, szolgáltató iparával szemben jelentkező vásárlóerőt. Ennek köszönhető, hogy a meglévő szövetkezeti (CO-OP) ÁBC mellett a Profi és a CBA is üzletet nyitott. Erk, Tarnaörs, Visznek lakosai egyre inkább az árokszálási bevásárlás mellett döntenek a lényegesen távolabbi, de eddig – kényszerűségből – favorizált Gyöngyös helyett. A pénzintézetek száma is

nőtt, mert a Takarékszövetkezet és az OTP helyi fiókjai mellett a K&H Bank is megnyitotta a közelmúltban árokszállási egységét.

Mindezen örvendetes pozitívumok mellett – véleményem szerint – elszomorító tény, hogy hiányzik a mezőgazdaságra alapozó, élelmiszerfeldolgozó ipar. A híres, magyar élelmiszeripar utóbbi húsz évben történt felszámolása hatalmas csapás nemzetgazdaságunk számára. Ugyanakkor talán még nincs minden veszve, mert megfelelő vállalkozói kedvvel, fantáziával, ötletekkel újra fel lehetne éleszteni és fejleszteni az élelmiszerfeldolgozást. Korábban Árokszállás – saját mezőgazdaságára alapozva – az alapvető dolgok tekintetében lényegében önellátó volt. Voltak malmok, volt vágóhíd, pálinkafőzde, terményfelvásárló, értékesítési és fogyasztási szövetkezet, rengeteg mesterember. Helyben készültek a bútorok, cipők, csizmák, ruhák, bundák. Élénk társadalmi és kulturális, valamint sportélet folyt a településen. Egyesek a Jászság Párizsának titulálták Árokszállást, mások elmaradott, poros, saras, unalmas falunak festették le a települést. Az igazság valószínűleg a két megítélés között félúton lehetett.

Sajnos jelenleg nincs komolyabb bútörület, ruházati és cipőbolt Árokszálláson. Ezekért az árucikkekért általában Berénybe, Gyöngyöstre, vagy az 1-1,5 óra alatt elérhető fővárosba mennek az árokszállási lakosok, és természetesen a környező településeké is.

A háború előtt nagy fejlődésnek indultak az Árokszállás határában lévő tanyaközpontok (Ágó, Nagyárok, Gyarakpart, Négyszállás). Nagyárkon már külön Gazdakört is alapítottak. Tervbe vették az Árokszállás–Nagyárok–Csány útvonal megépítést, ami – ha nem jön közbe a háború, majd az azt követő békebeli pusztítás, most kiváló csatlakozása lett volna Árokszállásnak az M3-as autópályára. Ha hagyták volna a II. világháború után a megfelelő tömegbázissal rendelkező Kisgazdapárt „Kert Magyarország” programját megvalósítani, akkor nem ilyen siralmas képet mutatna Árokszállás határa sem. De még Nagy Imre 1953-as koncepciója is boldogabb jövőt sejtetett. Az átmeneti enyhülés után azonban következett az erőszakos kollektivizálás, előkészítve a talajt az akkor még ismeretlen globalizmus számára.

Vétek volt a virágzó tanyák lerombolása. Árokszállás ezen a téren is túlteljesített, közel ezer tanyát romboltak szét. Az Alföldet járva, kevés helyen tapasztalható ekkora pusztítás, mint amit Árokszállás határában véghezvittek.

Kereskedelem, vendéglátás, idegenforgalom

Működési engedéllyel rendelkező kereskedelmi tevékenységet folytató egyéni vállalkozók száma 69, a társas vállalkozások száma 43. A működési engedéllyel rendelkező üzletek száma: 131 (ebből élelmiszerüzlet: 23, italüzlet: 10). Négy melegkonyhás étterem van Árokszálláson. Szálláshely a strand közelében lévő Palóc Üdülőben található. Az üdülő kapacitása: 70-80 fő.

Összefoglalva

Árokszállás rendkívül szerencsés, mert olyan értékekkel (fekvés, talaj, termálvíz, látnivalók, Csörsz árka, foglalkoztatottság, szürkeállomány, civil szervezetek, oktatási, egészségügyi, közigazgatási és szociális intézmények) rendelkezik, melyek megalapozzák, megalapozhatják jövőjének kedvező alakulását. Ugyanakkor Árokszállás rendkívül szerencsétlen, mert elkerülik a fő közlekedési utak, nem lett vasúti csomópontja, hátrányos a megyei és a régiós besorolása, leértékelődött a mezőgazdaság, nincsen élelmiszer-feldolgozó ipara, nem tudja az értelmiség nagy részét megtartani, csökken a lakossága, romlófélben közbiztonsága.

Történelmének áttekintése arra enged következtetni, hogy adottságait, kincseit egyrészt saját hibájából, másrészt ellentétes központi akarat miatt nem tudta igazán kihasználni. Árokszállás jövőjét nem lehet megjósolni. Lehet fényes, lehet tragikus, lehet langyos. Tanulva azonban a múltban elkövetett hibákból és bűnökből, még semmi nincs végleg elveszve, főleg akkor, ha a központi elképzelések egybeesnének a település érdekeivel.